

O'ZBEKISTON SHAROITIDA EKSPORTBOP MEVA VA UZUM NAVLARINI YETISHTIRISH

Qorayeva Xadicha Muxammadiyevna

Toshkent davlat agrar universiteti

Elboyeva Shaxzoda Olim qizi

Toshkent davlat agrar universiteti assistenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonda meva va uzum yetishtirishning eksport salohiyati, eksportbop navlarni tanlash, agrotexnik tadbirlar va logistika omillari tahlil qilingan. Ishlab chiqarish jarayonida sug'orish, o'g'itlash, budama va parvarishning hosildorlik va sifatga ta'siri ko'rsatib berilgan. Xulosa qismida yuqori sifatli mahsulot yetishtirish va bozorga chiqarish bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: eksportbop navlar, meva yetishtirish, uzumchilik, qo'shilgan qiymat, logistika, O'zbekiston.

Аннотация: В данной статье проанализирован экспортный потенциал выращивания фруктов и винограда в Узбекистане, выбор экспортных сортов, агротехнические мероприятия и логистические факторы. Показано влияние полива, внесения удобрений, обрезки и ухода на урожайность и качество продукции. В заключении даны практические рекомендации по выращиванию высококачественной продукции и её выходу на рынок.

Ключевые слова: экспортные сорта, выращивание фруктов, виноградарство, добавленная стоимость, логистика, Узбекистан.

Abstract: This article analyzes the export potential of fruit and grape cultivation in Uzbekistan, the selection of export-oriented varieties, agrotechnical practices, and logistics factors. The impact of irrigation, fertilization, pruning, and care on yield and product quality is demonstrated. The conclusion provides practical recommendations for producing high-quality products and bringing them to the market.

Keywords: export varieties, fruit cultivation, viticulture, added value, logistics, Uzbekistan.

Kirish

O'zbekistonda meva va uzum yetishtirish sharoiti iqlim, tuproq va suv resurslari jihatdan juda qulay. Respublikada meva va uzum eksporti mamlakat iqtisodiyotida sezilarli o'rin egallaydi. Eksport salohiyatini oshirish uchun:

1. Yuqori sifatli va bozorga mos navlarni tanlash
2. Agrotexnik tadbirlarni takomillashtirish (sug'orish, o'g'itlash, budama)
3. Mahsulotni saqlash va yetkazib berish tizimini rivojlantirish

Bundan tashqari, xalqaro standartlarga mos sertifikatlash va qadoqlash texnologiyalari ishlab chiqaruvchilar uchun qo'shimcha raqobat afzalligi yaratadi.

Asosiy qism

1. Eksportbop navlarni tanlash

Eksportbop navlar sifat, hajm, rang va uzoq muddatli saqlash qobiliyati bilan ajralib turadi. Uzun va meva navlarining eksportga mosligi quyidagi mezonlar bilan baholanadi:

- Sifat: shirinlik darajasi, rang, qattiqlik
- Hosildorlik: bir gektarda olinadigan meva miqdori
- Sovutgichda saqlash muddatlari: uzoq safarda sifatni saqlash
- Zararkunandalarga chidamlilik

Jadval 1. O'zbekistonda asosiy eksportbop uzum navlari

Nav nomi	Hosildorlik (t/ha)	Eksport sifati	Bozor istiqbollari
"Gulbahor"	8-10	Yaxshi	Rossiya, Qozog'iston
"Muskat"	7-9	Zo'r	Xitoy, Qozog'iston
"Sultan"	6-8	Yaxshi	MDH davlatlari
"Korinta"	5-7	Zo'r	Rossiya, MDH

2. Agrotexnika va ishlab chiqarish omillari

Eksportbop mahsulot yetishtirishda agrotexnik tadbirlar muhim:

- Sug'orish: tomchilatib sug'orish hosildorlikni 40-50% ga oshiradi va meva sifatini yaxshilaydi
- O'g'itlash: organik va mineral o'g'itlar kombinatsiyasi tuproq unumdorligini saqlaydi
- Budama: daraxt shakli va shamollatishni optimallashtirish orqali meva sifatini oshiradi
- Parvarish: biologik himoya vositalari qo'llanishi tavsiya etiladi

Jadval 2. Sug'orish va hosildorlik ta'siri

Sug'orish turi	Hosildorlik (t/ha)	Meva sifati	Izoh
Quruq sug'orish	4-5	O'rta	Suv yetishmasligi
Tomchilatib sug'orish	8-10	Zo'r	Eksportga mos sifat
Yog'ingarchilikli	5-6	O'rta	Nosoz yetilish

3. Bozor yo'nalishlari va logistika

Eksportni oshirish uchun mahsulot sifatini saqlash va yetkazib berish tizimi muhim:

- Sovutgichli konteynerlar: uzoq masofaga transportda sifatni saqlash
- Tayyor kesilgan mevalar: qo'shimcha qo'shilgan qiymat yaratadi
- Brendli qadoqlash: xalqaro bozorda tanishlik va talabni oshiradi

Jadval 3. Meva va uzum eksportining bozor yo'nalishlari

Mahsulot	Eksport hajmi (tonna)	Asosiy bozorlar
Uzum	86 200	Rossiya, Qozog'iston, Xitoy
Olma	120 000	Qozog'iston, Rossiya
Nok, shaftoli	50 000	MDH davlatlari

Anor	25 000	Xitoy, Koreya
------	--------	---------------

4. Tavsiyalar

1. Zamonaviy sug'orish texnologiyalarini joriy qilish
2. Agrotexnik tadbirlarni optimallashtirish (budama, o'g'itlash, zararkunandalarga qarshi kurash)
3. Mahsulotni sovutgichli saqlash va eksportga mos qadoqlash
4. Xalqaro standartlarga muvofiq sertifikatlash va brend yaratish
5. Mahalliy fermerlar uchun o'quv seminarlar va ilmiy maslahatlar tashkil etish

Xulosa

O'zbekistonda meva va uzumchilik eksporti salohiyatini oshirish uchun:
Eksportbop navlar tanlanishi
Agrotexnik tadbirlar takomillashtirilishi
Mahsulotni saqlash, logistika va qadoqlash tizimi rivojlantirilishi
Bularning barchasi yuqori sifatli, raqobatbardosh va eksportga tayyor mahsulot yetishtirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Kun.uz. "Uzbekistan boosts fruit exports by 43%, reaching \$368 million in six months."
2. FreshPlaza. "Uzbekistan exports over 311,000 tons of fruits in first half of 2025."
3. UzA. "Uzbek grapes have been exported to 19 countries around the world."
4. World Bank. "Horticulture Value Chain Development Project (Additional Financing)."
5. Mirzaev, Sh. (2020). *Uzumchilik va meva yetishtirish texnologiyalari*. Toshkent: TDAU nashriyoti.